

Praha, dne 5. dubna 2023

Poznámky TMA ČR k vládnímu návrhu zákona o preventivní restrukturalizaci

Odborná asociace Turnaround Management Association Česká republika („[TMA ČR](#)“) se na setkání svých členů uskutečněném v březnu 2023 zabývala vládním návrhem zákona o preventivní restrukturalizaci („[ZPR](#)“), předloženým do Poslanecké sněmovny jako sněmovní tisk [371](#), spolu s návrhem doprovodného, změnového zákona předloženým vládou jako sněmovní tisk [372](#).

Oba vládní návrhy mají za cíl implementovat do českého práva tzv. evropskou restrukturalizační směrnici [2019/1023](#) („[ERS](#)“ nebo „[Směrnice](#)“). Ačkoli prodloužená lhůta k implementaci ERS uplynula již v červenci 2022 a Česká republika je tedy s implementací v prodlení, mimořádně dlouhá doba přípravy vládního návrhu ZPR bohužel neznamená, že vládní návrhy by nevykazovaly prostor pro zlepšení.

Z mnoha problematických či nejasných bodů, které legislativní předlohy obsahují, vybrali členové TMA ČR osm, jejichž úpravu považují za zásadní pro správné fungování nové právní úpravy preventivní restrukturalizace v České republice. Jsou jimi:

- Správné nastavení daňového režimu prominutí dluhů realizovaného prostřednictvím restrukturalizačního plánu
- Správné nastavení tzv. „testu nejlepšího zájmu“, souladné s požadavky ERS
- Správné nastavení procesní úpravy odvolacího přezkumu rozhodnutí soudu o schválení restrukturalizačního plánu
- Správné nastavení ochrany prozatímního financování poskytovaného osobami spřízněnými s podnikatelem
- Správné nastavení pravidel pro tvorbu skupin věřitelů v restrukturalizačních plánech
- Správné definování zajištěných pohledávek
- Správná úprava většin věřitelů rozhodujících v procesu preventivní restrukturalizace
- Správné nastavení přístupu do soudních restrukturalizačních spisů

1. Správné nastavení daňového režimu prominutí dluhů realizovaného prostřednictvím restrukturalizačního plánu

Vládní návrh ZPR mezi restrukturalizačními opatřeními výslovně uvádí prominutí dluhu nebo jeho části (§ 18(1)(g) ZPR). Shodné opatření předpokládá i § 341(1)(a) insolvenčního zákona č.

182/2006 Sb. („IZ“). Zatímco však zákon o daních z příjmů (zák. č. 586/1992 Sb.) pro takové reorganizační opatření podle § 341 IZ předpokládá v § 19(1)(h) osvobození příjmu vzniklého v důsledku prominutí dluhu od daně z příjmů právnických osob, příjem vzniklý v důsledku prominutí dluhu podle § 18 ZPR se pro podobnou výjimku nekvalifikuje. Odlišné nastavení daňového režimu prominutí dluhů může ve svém důsledku omezit použití preventivní restrukturalizace pouze na případy, v nichž se podnikatel obejde bez opatření bilanční povahy, nebo, v horším případě, způsobit, že režim preventivní restrukturalizace bude používán k jiným účelům, než k nimž má sloužit.

TMA ČR proto doporučuje, aby se osvobození od daně z příjmů právnických osob podle § 19(1)(h) zákona o daních z příjmů použilo též na příjmy vzniklé v důsledku prominutí dluhů podle restrukturalizačního plánu, přijatého v preventivní restrukturalizaci podle ZPR. Případný mírný výpadek daňových příjmů ze státního rozpočtu bude celkově velmi pravděpodobně kompenzován tím, že restrukturalizované obchodní korporace zůstanou na trhu a budou dále podnikat a zaměstnávat zaměstnance. Ti tak budou nadále odvádět daně a další odvody, a naopak nevznikne tlak na dodatečné (sociální) transfery, které často vznikají při úpadku obchodní korporace a zániku jejího podniku. Úspěšně restrukturalizované korporace pak budou nadále odvádět daně z příjmů.

2. Správné nastavení tzv. „testu nejlepšího zájmu“, souladné s požadavky ERS

Tzv. „test nejlepšího zájmu“, pocházející původně z federálního insolvenčního práva USA, české právo již před lety implementovalo v § 348(1)(d) IZ. Tímto testem je v insolvenčním řízení poměřováno, zda po individuálním věřiteli nesouhlasícím s reorganizačním plánem lze požadovat, aby strpěl reorganizační opatření většinově přijatá v reorganizačním plánu. V insolvenčním řízení podle IZ musejí individuální věřitelé nesouhlasící s reorganizačním plánem strpět přehlasování většinou, pokud (stručně řečeno) na tom podle reorganizačního plánu nebudou hůře, než pokud by byl dlužníkův úpadek řešen konkursem.

ERS předepisuje pro národní rámce preventivní restrukturalizace v článku 2(1)(6) obdobný „test nejlepšího zájmu“. Jelikož se však jedná o preventivní restrukturalizaci, tedy situaci, v níž by dlužník měl vykazovat slabší známky finančního distresu, než známky úpadku, je test nejlepšího zájmu podle ERS formulován širěji. Podle článku 2(1)(6) ERS je „testem nejlepšího zájmu věřitelů“ test, který je úspěšně splněn, pokud žádný nesouhlasící věřitel není na základě restrukturalizačního plánu v nevýhodnějším postavení, než v jakém by byl, pokud by se použilo normální pořadí konkursních priorit podle vnitrostátního práva, a to buď v konkursu zpeněžením majetkové podstaty po částech nebo zpeněžením běžícího závodu, nebo v případě druhého nejlepšího alternativního scénáře, pokud by restrukturalizační plán nebyl potvrzen.“

Vládní návrh ZPR implementuje test nejlepšího zájmu věřitelů v § 98 a 99, kde postavení nesouhlasících stran poměřuje jejich pravděpodobným uspokojením v konkursu. Navrhovaná právní úprava ZPR je tedy sice v principu shodná s platnou právní úpravou § 348 IZ, nevyhovuje ovšem článku 2(1)(6) ERS, podle kterého má být nejlepší zájem věřitelů testován nejen hypotetickým konkursem, ale též hypotetickým druhým nejlepším alternativním scénářem pro případ, že restrukturalizační plán nebude potvrzen. Takovým „druhým nejlepším alternativním scénářem“ (anglicky *next-best-alternative scenario*) by v podmínkách české právní úpravy bylo pravděpodobně řešení úpadku podnikatele reorganizací, nikoli konkursem.

Ustanovení § 98 a 99 ZPR by proto měla pro účely správné implementace testu nejlepšího zájmu stanovit poměrování restrukturalizačního plánu se stavem, kdy restrukturalizační plán přijat není – ať již takový stav spočívá v hypotetickém řešení dlužníkovy úpadku v insolvenčním řízení obecně, nikoli pouze v konkursu, nebo bez takto konkrétního legislativního vymezení. Prvně uvedené řešení bylo již v dřívější legislativní předloze navrženo a TMA ČR doporučuje, aby se vládní návrh ZPR

k takovému řešení vrátil, případně, aby zvolil druhé, ještě obecnější řešení (přijaté např. v § 64 německého zákona implementujícího Směrnici, označovaného zkratkou *StaRUG*).

Jako ochranu majoritně podporovaného restrukturalizačního procesu před případnými spekulativními obstrukcemi minoritních věřitelů založenými na testu nejlepšího zájmu navrhuje TMA ČR rovněž inspiraci německou implementací Směrnice, konkrétně ustanovením § 64 odst. 3 *StaRUG*, podle kterého je restrukturalizující se podnikatel schopen vyčlenit spory o splnění či nesplnění testu nejlepšího zájmu mimo restrukturalizační řízení do samostatného civilního sporu, pokud pro případ svého neúspěchu v takovém sporu vytvoří v restrukturalizačním plánu dostatečnou hotovostní rezervu. Takové legislativní řešení značně snižuje „vydírací potenciál“ ustanovení o testu nejlepšího zájmu, na jehož implementaci - včetně testování plánu druhým nejlepším alternativním scénářem - Směrnice jinak trvá.

3. Správné nastavení procesní úpravy odvolacího přezkumu rozhodnutí soudu o schválení restrukturalizačního plánu

Čl. 16(3) ERS vyžaduje, aby členské státy při tvorbě národních rámců preventivní restrukturalizace stanovily, že odvolání proti rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu zásadně nemá odkladné účinky na provádění restrukturalizačního plánu. Současně však totéž ustanovení stanovuje, že členské státy mohou při implementaci Směrnice učinit výjimku a udělit soudům právo odkladné účinky připustit tam, kde to je rozumné a vhodné k ochraně zájmů stran.

Vládní návrh ZPR v § 100 odkladné účinky odvolání kategoricky vylučuje. Toto řešení nepovažuje TMA ČR za vhodné, a to zejména s ohledem na nevratnou povahu některých restrukturalizačních opatření, jež ZPR připouští (srov. § 16 až 21 vládního návrhu ZPR).

TMA ČR doporučuje upravit § 100 ZPR tak, aby toto ustanovení soudům umožňovalo účinnost odvoláním napadeného restrukturalizačního plánu odložit tam, kde soud bude mít za to, že takový odklad je s ohledem na zájmy dotčených stran a povahu restrukturalizačních opatření namístě.

4. Správné nastavení ochrany prozatímního financování poskytovaného osobami spřízněnými s podnikatelem

Podle čl. 2(1)(8) ERS se „prozatímním financováním“ (*interim financing*) rozumí jakákoliv nová finanční asistence poskytnutá stávajícím nebo novým věřitelem, která zahrnuje přinejmenším finanční asistenci v době moratoria na vymáhání individuálních nároků a která je přiměřená a bezprostředně nezbytná k tomu, aby dlužníkův podnik mohl nadále fungovat, nebo k zachování nebo zvýšení hodnoty daného podniku. Směrnice v čl. 17 požaduje, aby členské státy pro pohledávky z prozatímního financování zavedly určitá ochranná pravidla. Prozatímní financování musí být podle ERS zásadně imunizováno před zneplatněním nebo odporovatelností v případném navazujícím insolvenčním řízení. Členské státy nadto mohou (ale nemusí) přiznat pohledávkám z prozatímního financování v případném navazujícím preferované pořadí.

Vládní návrh ZPR a souvisejícího změnového zákona poskytují věřitelům pohledávek z prozatímního financování maximální ochranu. Nejen, že je vylučují z následného přezkumu platnosti nebo odporovatelnosti bezvýhradně (tedy i tam, kde ERS jinak připouští výjimky nebo stanovení podmínek pro přiznání této ochrany), ale také mu bez výjimky přiznávají v případném následném insolvenčním řízení preferované pořadí pohledávek postavených na roveň pohledávek za majetkovou podstatou.

TMA ČR považuje takto širokou ochranu za problematickou, a to především tam, kde je prozatímní financování poskytováno osobou s podnikatelem spřízněnou (pro definici spřízněných osob

srov. § 2(i) ZPR). To platí tím spíše, že prozatímním financováním se podle § 27 odst. 4 ZPR rozumí nejen přenechání peněžních prostředků (což odpovídá nejen běžnému významu slova „financování“, ale i definici dle čl. 2(1)(8) ERS), ale i poskytnutí nepeněžního (naturálního) plnění. Zejména u nepeněžního plnění přitom může navržené pravidlo o vyloučení přezkumu neúčinnosti a o preferovaném pořadí nových pohledávek spřízněných osob vytvářet zjevná rizika zneužití pravidel ZPR k tíži jiných, nespřízněných věřitelů. Ovšem nejen u něj – i u poskytnutí peněžitého plnění mohou být nespříznění věřitelé nedůvodně znevýhodněni prostřednictvím výše příslušenství sjednaného mezi podnikatelem a s ním spřízněnými osobami.

TMA ČR proto navrhuje, aby návrh ZPR byl upraven tak, že tam, kde je podnikatelovou protistranou spřízněná osoba, se ochrana přiznávaná dle ZPR a změnového zákona prozatímnímu financování vztahovala jen na právní jednání, k nimž udělil předchozí souhlas restrukturalizační správce (srov. čl. 17(2) Směrnice). Taková právní úprava přirozeně nebude spřízněným osobám nijak bránit v tom, aby restrukturalizujícímu se podnikateli prozatímní financování poskytly. Jejím důsledkem bude „pouze“ to, že pokud se preventivní restrukturalizace nezdaří a podnikatel skončí v insolvenčním řízení, budou podmínky prozatímního financování poskytnutého podnikateli spřízněnou osobou předmětem případného soudního přezkumu v rámci odpůrčího řízení, podobně, jako by tomu bylo i jinak. Budou-li podmínky spřízněného prozatímního financování férové, k čemuž bude takto nastavená právní úprava podnikatele a osoby s ním spřízněné motivovat, není důvodu, proč by insolvenční správce měl odpůrčí spor vůbec zahajovat, případně proč by v něm spřízněný věřitel měl neuspět.

5. Správné nastavení pravidel pro tvorbu skupin věřitelů v restrukturalizačních plánech

V reorganizačních (resp. restrukturalizačních) plánech jsou věřitelé (a někdy také společníci) seskupováni pro účely hlasování o přijetí plánu a pro účely uspokojení do skupin věřitelů/společníků v podobném právním a ekonomickém postavení, tak, aby „vícestranná dohoda“ přijímaná většinou ve formě reorganizačního / restrukturalizačního plánu byla uzavírána mezi pokud možno homogenními skupinami.

České insolvenční právo má s tvorbou skupin dlouholeté zkušenosti – pravidla pro tvorbu skupin jsou stanovena v § 337 IZ a v reorganizační praxi fungují bez větších problémů. Samostatné skupiny tvoří vždy (na nejseniornější straně kapitálové struktury) každý zajištěný věřitel, a (na straně nejuniornější) společníci. V „prostoru mezi nimi“ je možno vytvořit jednu či více skupin podle obecného pravidla, podle kterého mají v každé skupině být věřitelé se zásadně shodným právním postavením a se zásadně shodnými hospodářskými zájmy. Judikatura Nejvyššího soudu zaujala ohledně tvorby více skupin nezajištěných věřitelů v tomto prostoru restriktivní stanovisko (srov. rozhodnutí sp.zn. 29 NSCR 109/2020 ve věci *WL Vinohradská v Heberger CZ*).

Výše popsaná právní pravidla lze podle názoru TMA ČR bez dalšího použít i pro preventivní restrukturalizaci, což původní předloha ZPR i činila. Ustanovení § 32 vládního návrhu ZPR ovšem navrhuje úpravu jinou, komplikovanější, přičemž ne ve všech případech je tato dodatečná komplexita přínosem. TMA ČR nepolemizuje s návrhem zařazovat do samostatných skupin fyzické osoby jež nejsou plátcí DPH (§ 32(3)(e) ZPR), který se snaží vyjít vstříc požadavku Směrnice na ochranu zvláště zranitelných věřitelů (srov. úvodní ustanovení 44 ERS), ani osoby spřízněné v podnikatelem (§ 32(3)(d) ZPR). Za nepřínosné však TMA ČR považuje návrhy na to, aby do stejné skupiny bylo zařazováno více zajištěných věřitelů (§ 32(3)(a) ZPR) nebo na to, aby byla výslovně upravena otázka seskupování věřitelů z tzv. syndikovaných úvěrů (§ 32(3)(b) ZPR). Obě pravidla mohou dle názoru TMA ČR způsobit více problémů (a sporů), než kolik jich zřejmě zamýšlejí odstranit.

Pokud jde o skupiny zajištěných věřitelů, navržené ustanovení § 32(3)(a) ZPR seskupující do téže skupiny více zajištěných věřitelů, vytváří (ve srovnání s opačným řešením v § 337(2)(a) IZ) zvýšená

rizika sporů ohledně hlasování o plánu, a to proto, že seskupením vícero zajištěných věřitelů do téže skupiny nabývá na značném významu správné ocenění (rozdílných) předmětů zajištění každého z nich (k tomu srov. § 32(6) ZPR). Pro toto ocenění však ZPR neposkytuje žádný spolehlivý procesní nástroj. Ve srovnání s řešením podle IZ, kde každý zajištěný věřitel zásadně tvoří samostatnou skupinu, hrozí podle navrženého pravidla ZPR nejen spory o ocenění zajištění daného nesouhlasícího věřitele (jímž nelze zcela předejít nikdy), ale potenciálně též spory o ocenění zajištění všech ostatních zajištěných věřitelů, kteří s ním byli seskupeni do stejné skupiny a jejichž hlasy byl nesouhlasící zajištěný věřitel v této skupině přehlasován. Pokud předkladatel hodlal pravidlem § 32(3)(a) ZPR omezit riziko sporů, což se z důvodové zprávy k vládnímu návrhu ZPR jeví jako pravděpodobné, výsledek může být v restrukturalizační praxi bohužel opačný.

Pokud jde o věřitele sdružené v tzv. syndikovaných úvěrech, navrhuje TMA ČR ponechat tuto otázku bez výslovné úpravy, stejně, jako je tomu v IZ. Tam se pro tyto případy vytvořila zcela uspokojivá tržní praxe, založená na obecném pravidle pro tvorbu skupin (§ 32(1) ZPR obsahuje v principu shodné obecné pravidlo pro tvorbu skupin, jako § 337(1) IZ). Předně platí, že pojem „syndikovaný úvěr“ není v českém právním řádu nijak definován. Za druhé platí, že na českém úvěrovém trhu se objevují přinejmenším dvě zcela rozdílné právní struktury syndikací – jedna vytvořená lokální praxí a druhá založená na anglickém právu a pocházející z londýnského syndikačního trhu. Obě tyto struktury jsou odlišné, a právní pravidlo, které pro účely zařazení věřitelů do skupin funguje pro jednu z nich, nemusí uspokojivě zafungovat pro druhou. Nadto vládní návrh zcela pomíjí jiné právní struktury vyznačující se mnohostí věřitelů – typicky majitele dluhopisů shodné emise. Pokud by ZPR měl ambici takové situace upravit opravdu systematicky, bylo by velmi podivné, aby se věnoval syndikovaným úvěrům a emise dluhopisů či jiných dluhových instrumentů ignoroval.

TMA ČR proto navrhuje, aby pravidla o tvorbě skupin v restrukturalizačních plánech byla upravena tak, že pravidlo o tvorbě skupin zajištěných věřitelů bude formulováno shodně, jako v § 337(2)(a) IZ, a navržené pravidlo o tvorbě skupin věřitelů tzv. syndikovaných úvěrů bude zcela vypuštěno. Obě tato řešení již byla v dřívější podobě legislativní předlohy obsažena a postačí se k nim vrátit.

6. Správné definování zajištěných pohledávek

ZPR běžně pracuje s pojmy „zajištěná pohledávka“ resp. „zajištěný věřitel“, tyto pojmy však – na rozdíl od IZ – nedefinuje. Jde o zjevný nedostatek vládního návrhu, který by v praxi bylo patrně třeba překlenovat analogií s úpravou insolvenčního zákona.

TMA ČR proto doporučuje, aby do ZPR byla zařazena funkčně shodná úprava s definičním ustanovením § 2(g) IZ.

7. Správná úprava většin věřitelů rozhodujících v procesu preventivní restrukturalizace

V preventivní restrukturalizaci věřitelé rozhodují hlasováním o přijetí restrukturalizačního plánu (srov. § 36 ZPR), avšak nejen o něm (srov. např. § 12 (souhlas většiny dotčených stran se změnou jejich okruhu), § 59(1)(d) a § 63(1)(b) (návrh většiny dotčených stran na jmenování nebo odvolání restrukturalizačního správce), § 77(1)(b) a 77(5) (souhlas většiny dotčených stran s prodloužením všeobecného moratoria nebo s novým vyhlášením všeobecného moratoria) nebo § 84(2)(b) (návrh většiny dotčených stran na zrušení moratoria).

Ačkoli předchozí verze legislativní předlohy jasně stanovila, že pro účely takových rozhodování či hlasování se příslušná většina stanoví podle výše pohledávek dotčených stran (a nikoli podle „hlav“), vládní návrh ZPR bohužel srozumitelné pravidlo upravující tuto otázku neobsahuje.

TMA ČR navrhuje, aby ZPR byl upraven v souladu s předchozí legislativní předlohou tak, aby jasně stanovil, že většiny dotčených stran se vždy stanovují podle výše pohledávek.

8. Správné nastavení přístupu do soudních restrukturalizačních spisů

Ve srovnání s insolvenčním řízením budou mít věřitelé v preventivní restrukturalizaci prostřednictvím on-line restrukturalizačního rejstříku jen velmi omezený přístup k informacím o tom, co se v restrukturalizaci a restrukturalizačním řízení děje (srov. § 112 a násl. ZPR). To je sice na jednu stranu pochopitelné a konsistentní se záměrem omezit stigma spojené pro podnikatele s kolektivním restrukturalizačním procesem, a vyloučit excesy, ke kterým v insolvenčních řízeních prostřednictvím zneužívání (soudy nijak neredigované) veřejnosti insolvenčního rejstříku bohužel někdy dochází. Na druhou stranu to však na věřitele bude klást mimořádné nároky (a náklady), a to proto, že spolu s účinností ZPR nebude spuštěna žádná aplikace elektronického restrukturalizačního spisu, který by byl pro dotčené strany (avšak nikoli pro veřejnost) vzdáleně přístupný.

Tato okolnost je zcela zásadním nedostatek nové právní úpravy. Pro restrukturalizační praxi bude znamenat v podstatě tolik, jako kdyby byl v insolvenčních řízeních zrušen insolvenční rejstřík, a věřitelé či jiné strany dotčené insolvenčním řízením, jezdily nahlížet do insolvenčních spisů na osm krajských soudů po celé republice. Tato představa, rovnající se v insolvenčních podmínkách návratu před 1.1.2008, by se patrně jevila jako zcela absurdní. V preventivních restrukturalizacích podle vládního návrhu ZPR však bohužel nastane přesně takový stav – každý z (potenciálně stovek či tisíců) věřitelů restrukturalizujícího se podnikatele, bude nucen fyzicky nahlížet do spisu na některém z osmi krajských soudů, bude-li se chtít ujistit o tom, že je správně informován o aktuálním stavu restrukturalizačního řízení.

Spuštění nové právní úpravy preventivní restrukturalizace na takto archaické procesní bázi považuje TMA ČR v roce 2023 za velmi nešťastné a apeluje na příslušné státní orgány, aby zajistily co nejrychlejší spuštění elektronických restrukturalizačních spisů se zabezpečeným dálkovým přístupem.

Pokud snad zákonodárce zamýšlí nastolit účinnost ZPR, aniž by byl vůbec zprovozněn sám restrukturalizační rejstřík, TMA ČR před takovým postupem varuje. ČR je již tak jako tak v prodlení s implementací Směrnice a spíše než spustit novou právní úpravu v takovém procesním provizoriu, kloní se TMA ČR k tomu, aby ČR s účinností ZPR vyčkala do té doby, dokud restrukturalizační rejstřík nebude v provozu. A to mj. i proto, že provádění tzv. „veřejných preventivních restrukturalizací“ podle § 104 a násl. ZPR je bez funkčního restrukturalizačního rejstříku prakticky nemyslitelné.

Turnaround Management Association Česká republika, z.s. je státním orgánům kdykoli k dispozici k bližšímu objasnění výše předložených poznámek či k další spolupráci na legislativních předlohách, k nimž jsou tyto poznámky předkládány.

Kontakty:

Tomáš Richter, místopředseda správní rady

Email: tomas.richter@jsk.cz

Kamila Šubrtová, tajemník

Email: kamila.subrtova@corpin.net